

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis Nider de ordine predicatorum

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Septimu[m] de sacrificijs oblationibus [e]t decimis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

quodlib. Et Bern. claromontensis ibi
dem. Sed querit. An possit aliquis
licite aliquē defunctū quē pbabiliter
crederet esse in celo venerari et inuoca
re. Respondet Hosti. et Job. an. in no
uellis de reliquijs et eoz veneratione.
.c. cii ex eo. Reliquie oīno de nouo in
mente non debēt venerari sine licentia
summi pōntificis sic q publice et p vni
uersalē eccliam venerent. tamē si antri
que reliquie noniter inuenirent licet
eas venerari. secrete tñ licet deuotio
nē ad talē de quo querit hīc et cū i oc
culto precari. Itē ibidē. c. audiuit
refert tñ Hosti. ex tolerātia romāe ec
clesie magnificū Karolum in sola ca
pella aquisgranī et nō in alijs ecclesijs
venerari. hec de Job. an. Idem patet
de quibsdā sanctis pībus ordinis fra
trū pīcaroz. vt de fratre Mercurino
et d fratre Ambrosio qui in quibusdā
ciuitatibus italie de pape licētia festi
nant. licet nō sint canonizati vniuer
saliter per eccliam. Sed quereres qui
gestus sunt meliores p deuotōe. Re
spondet fm Dūbertū. q genuflectio
manū aliquidalis pīensio et oculoz in
celum eleuatio vident corpus. cor et
sensum sursum eleuare occasionaliter
plus q alia. vni tñ seruit qd nō alteri.
ergo eligat quisq sibi accomodum.

Quo ad secundū. Cur ista debem⁹
a corpe exhiberi qui bonozū nro p nō
indiget. Rūdet ideo. primo. q sic de⁹
honorat quē honorē nobis facit vñlē
Secūdo vt prim⁹ edificet p B. Tertio
vt p talia exteriora ad intra deuotiōe
caleamus. Retinet em animū vt int
nus ad mala pīuat. q signa sensibi
lia plus mouēt. De corpe vō sunt spe
ciales rōnes. Naz quia deus corpo no
strū creauit. rexit. assumpsit. redemit
ac glorificabit. dignū est vt ei obsequa
pbeat a q talia sunt et erūt. Sed qrit
qñ tenemur ad corpalia obsequia de

exhibēda. Respondet fm Sco. in ter
tio dis. xxvij. q die dñicor et magnis fe
stiuitatib⁹ pedib⁹ ire debes ad eccliam
audire missam totā. pp̄ceptū. et re
uerēter inclinare ad eleuatiōez corpis
xp̄i. imo h tenet sacerdos docē pplm
vt habet ex. li. iij. d cele. mis. c. sane. Si
militer qñ portat corpna xp̄i p ciuita
tem. Et qñ quis vadit ppe locum vbi
situat debet reuereri tantū dñm. Cat
te tamē Sco. de hac materia sic vbi su
pra dicit. Qñ hō teneat denz diligere
gratuite ex pcepto forte determinauit
illud pceptū diuinū. Sabbata sancti
fices. Et maneat vnusqz apud se re
colligēdo se et ascēdendo ad deū suū
Et ecclia specificauit qñtū ad missam
audiēdā. j. de p̄se. dis. j. missas. hec ille
dis. xxvij. Quo ad tertiu notandū
q cōtra talem cultū dei faciunt. Pri
mo male eucharistia sumētes. Secū
do loca sc̄ia destruētes. Tertio corā eu
charistia et reliquijs sanctorū ac cruce
irreuerent se habētes. Quis em dñs
sustineret a rustico vt lutoso pedib⁹
irreuerēter an ei⁹ mēsam ambularer.
Similes excessus pōdera fm gestus
supra allegatos.

Capitulum. vii.

Quinto mādatur vobis seruā
diuina deo exhibenda per opa
exteriora tripliciter. Sacrifi
cijs. oblationib⁹. et decimatione. Sa
crificia vt dīc Tho. scda. ij. q. lxxxvj.
pp̄rie dicunt qñ circa res deo oblatis
aliquid fit. sic q aīalia occidebāt a sacer
dote. et panis bñdict⁹ hodie Pñ sacri
ficiū dī q aliquid sacrū eo fac. Oblatio
vō est deo oblatus et si nihil circa ipm
fiat. Sed qrit. Tenemur ne hodie
sacrificia pp̄rie offerre. Rūdet q sic.
Vbi notandū fm eundē q lex natura
lis dicat deo sacrificiū offerendū. vide
līget q hō sensibilib⁹ reb⁹ vtat offerēs

ear deo in signū debite subiectōis et honoris. fm similitudines eorū q̄ hodie in quibusdā regnīs dñis eorū aliq̄ offerūt in recognitionē dñij. fm illd̄ Eccl̄i. xx. xv. Nō apparebis aū cōspectū dei vacuus.

Est aut̄ duplex sacrificiū. **Pr**imū p̄ncipale interi⁹ quo aīa se offert deo in sacrificiū. sic p̄ncipio sue creatōis. et sicut fini sue beatificatōis. De q̄ ps. Sacrificiū deo sp̄s contribulatus cor cōtritū et humiliatū deus nō despiciat. Et ad h̄ sacrificiū oēs tenemur. Aliud ē exteri⁹ q̄ xp̄s a sacerdote in eucharistia sacrificat. et ē alij act⁹ exteriores aliarū virtutū q̄ in diuīnā reuerentiā assumūt. q̄p aliq̄ cadunt s̄b p̄cepto. alij sub p̄silio. vñ q̄libz xp̄ia nus p̄ modulo suo. misse sacrificiū d̄z coopari. qd̄ sacrificiū dignū ē oib⁹ sacrificiis. q̄ ibi societas angelica. sōns oīs gr̄e. memoriale xp̄i charitatis sūme quā patiēdo exhibuit. actio sacerdotis dignissima et p̄silia verissima infiniti boni. Sūt aut̄ quinqz genera hominū participantū de hoc sacrificio misse. **Pr**imo fideles etiam p̄ctōres. Scdō fideles in charitate exītes extra materialē ecclesiā. **T**ertio aīātes misse. siue sint in charitate siue extra. **Q**uarto offerētes bona sua. de quib⁹ oib⁹ p̄t q̄ in canone orat̄ sacerdos. **Q**uinto sacerdos met q̄ si dispositus est plus oib⁹ p̄ctpe pōt. s̄ p̄cedentes plus et minus ordine q̄ nūerati sunt.

Scdō de oblatōne q̄rit p̄mo qm̄ sit p̄ceptū offerre. **R**espōdet Tho. vbi p̄us. q. lxxxvj. et lxxxvij. Nō naturalis dicit q̄ eis q̄ diuīno cultui ministrāt ad salutē totius ppli. populus tot⁹ necessitatē victus administrat. Sicut et his q̄ cōi vilitari inuigilāt. s. p̄ncipib⁹ et militib⁹ et alijs h̄mōi stipendiā vict⁹ debent. **P**robat h̄ apls. j. Cor. ix. p̄ humanas cōsuetudines dicēs. Quis militat suis stipēdijs vñqz. Nō

ut h̄t Gen. xlvij. rex gētilis Pharaō sacerdotib⁹ spālē terrā dederat. et oib⁹ secularib⁹ p̄ fame possēssōes suas vēdentib⁹. sacerdotes terrā suā q̄ete possidebant. et eis cibaria ex horreis publicis porrigebāt. **S**eq̄t in dicit Tho. postea q̄ cōtingere pōt q̄ aliq̄s ad oblatōes teneat q̄druplici rōne. **Pr**io ex p̄cedētī cōuentiōe. sic cū alicui concedit aliq̄s fundus eccleie vt certz tpi-bus certas oblatōes faciat. qd̄ tñ h̄z rōnē cēsus. **S**cdō p̄t p̄cedentē deputatiōē siue p̄missionē. Sicut cū aliq̄s offert donatiōē inter viuos vel cum relinquit in testamēto eccleie aliquid rem mobilē vel immobilē in posterū soluendā. **T**ertio mō p̄pter ecclesie necessitates. puta si ministri eccleie nō haberēt vñ sustentarent. **Q**uarto p̄pter p̄suetudinē. Tenent em̄ fideles in aliq̄bus solēnitatib⁹ ad aliq̄s oblatōes consuetas. Et iō illi q̄ debitas oblatōes nō reddūt p̄nt puniri p̄ subtractionē sacramētōz. nō p̄ ip̄m sacerdotē cui sunt oblatōes faciēde. ne videat p̄ sacramētōz exhibitiōē aliqd̄ exigere. s̄ p̄ supiorē aliquem. hec ille. **S**z q̄rit q̄ntē quātitatē d̄z ē oblatio vel cuius sp̄ei. **R**ñ. idē. q̄ quo ad talia in vltimis duobus casib⁹ remanet oblatio qd̄ammodo voluntaria. scz quo ad quātitatē et speciē. Alicubi em̄ offert panis et vinū. alicubi animalia. alicubi pecunia. alicubi candele et silia.

Queritur cur solis sacerdotib⁹ debeantur oblatōes. **R**ñsio Tho. Damascus papa dīc. x. q. j. Oblatōes que intra ecclesiam offerūt. tñmodo sacerdotib⁹ q̄ quotidie dño fūre vidēt s̄ comedere et habere. Et rō est p̄ma qz sacerdos qd̄amō cōstituit sequester et medius inter populū et deū. sicut de ipso Moysē legīt Deutro. v. Ego inquit sequester et medi⁹ fui inter deū et vos. Et ideo ad eūz pertinent diuina

dogmataz sacramēta exhibere pplo.
Scda ea q sunt ppli. puta preces z sa-
crificia z oblatiōes p eū dño debēt ex-
hiberi. fm illud Heb. v. **H**is pōtifer
ex hoibus assumptus p hoibus cōsti-
tuit in his q sunt ad deū vt offerat do-
naz sacrificia p pctis. Et iō oblatiōes
que deo a pplo exhibent ad sacerdo-
res ptinent. nō solū vt eas in suos vsus
cōuertāt. verū etiā vt eas fidelit dispē-
sent. partim qdē exponēdo eas in his
que ptinēt ad cultum diuinū. partim
vō in his q ptinēt ad ppriū viciū. quia
qui altari deseruiūt cū altari picipāt.
j. Cor. ix. Partim et in vsus paupe-
rū qui sunt qnū pōt de reb⁹ ecclie su-
stēdāt. qz dñs in vsus pauperū locu-
los habebat vt dīc^r Hiero. sup Matt.
Ea aut q dant als pauperib⁹ nec sunt
pprie sacrificia nec oblatiōes. l3 dent^r
ppter deū. qz nō immediate deo offe-
runt. **Q**uerit qualis sint oblatiōes
dande. Rndit dñs Albert⁹ sup missā.
Oblatio exterior dz effectivis valore.
pinguis deuotiōe. oblata in charitatē
dilectiōe. z mūda in acquisitiōe. Ut
lis quidez vt possit ministris dei con-
ueri ad vtilitatem. Vnde Malach. j.
Male offerre dicit^r qui debile offert.
Similiter q falsam monetā offerunt.
Pinguē aut vt plus de cordis deuoti-
one pcedat q de manu. Sicut vidua
ono era Luc. xxi. Munus em extrin-
secū recognitiō dz eē censualis. vt ipse
qui offert munus recognoscat q dñs
deus in spm habeat dominū. cui aut
mā corpusz res subdit. Sile factum
est in tpalib⁹ Luc. ij. vbi dicit^r quēlibz
dedisse denariū censuale impatorū ro-
manoz. Pōt etiā intendere p oblati-
onē sacerdotis p motionē pro vite ac
cōmodis reuerentiā exhibēdā sancto
cuius solennitas agit profectum vni
vel mortui pro quo missa valebit. De
deuota oblatione dicit^r Eccl. vii. De

negligētia purga te cūm panis. vbi
glo. **P**aris parua oblatio multoz de-
lictōz purget negligētiā. Sup que
Tho. scda. ij. q. liiij. ar. iij. sic dīc^r. Par-
ua oblatio cū humili mēte z pura di-
lectione facta. vt ibidē dicit^r. nō solum
purgat pctāventalia s etiaz moralia.
De tertio Matth. v. Si offers mun⁹
tuū ad altare z ibi recordat^r fueris zc.
De qrtro Proverb. iij. Honora dñm
de tua substantia. Et fm Tho. vbi. s.
Oblatio tripliciter vitiat^r z refutatur.
Primo. si merces meretricis ē ppter
scandalū ne ecclia videat fouere pctā
si de lucro peccati oblationē recipiat
Scdo de illicite acquisitis. qz de tua
substantia eē debet. Tercio si oblatio
vergat in detrimentū alterius. vt si fi-
lius offerat de quo patrē nutrire debz
qd improbat xps Matth. xv. **T**er-
tio de decimis qrit. de qb⁹ rebz sint
dande. Rndit fm doctores q de pso-
na ppria si est cōsuetū. z de reb⁹ pprijs
extrinsecis fm q cōsuetudo iubeat. vñ
dicit^r Tho. qdlib. ij. q. liij. arti. iij. Nul-
la cōsuetudo cōtraria solut^r hoiez ab
obligatiōe reddēdi decimas. quia hec
obligatio fundat^r sup ius diuinū z sup
ius naturale. vñ sp tenētur hoies red-
dere decimas si ecclia exigat. et ptra-
ria psuetudine nō obstante. z in terris
in quib⁹ nō est cōsuetudo q decie sol-
uant ipa psuetudo qsi expostulat de-
cimas. vñ peccaret q nō redderet. S3
in terris i qb⁹ nō ē psuetudo cōs q de-
cime dent^r. z ecclia nō petīt. videt^r ecclia
remittere dū dissimulat. als hoies ita
liez oriētalij ptū dānarent q decias
nō solvūt. s Tho. Et postq pbanit q
i fili apls nō postulant viciū ab his qb⁹
pdicabat xps scandalū tollēdum addit
Tho. Rectores inqt ecclia nō bñ fa-
cerēt si i terris talib⁹ decias exigerēt i
qb⁹ nō ē cōsuetū dari qn pbanit cre-
derēt q ex h scandalū nasceret^r. hec ille.

G Dubitatur utrum panis teneatur soluere decimas divitiis sacerdotum. Respondetur secundum Theophrastum, quodlibet. vi. q. v. articulus. iiii. Reddere debitum est actus iusticie et ideo ad hoc quod alicui reddatur quod ei debetur, non refert utrum sit dives vel pauper. Decime autem sacerdotibus debentur in eo quod est finis naturalis. Naturalis enim ratio dicitur quod illi qui pro populo in spiritualibus laborant, a populo stipendia sue accipiant sustentationis. Et secundum hoc etiam in novo testamento est iure divinito sanctum. Nam. i. Corinthios. x. dominus ordinavit his qui evangelium annuntiant ut de evangelio vivant. In veteri autem testamento quantitas fuit determinata scilicet decima. Et idem statuit ecclesia in novo testamento soluendum. Unde cum sacerdotibus decime debeantur tam de iure naturali quam divinito, et etiam ex statuto ecclesie quibus sacerdos sit dives, nihilominus pauper tenetur ei decimas soluere. Sed dicitur alias habere vii sustentem. Cur ergo sibi dabitur? Rursus primo quod decimarum solutio etiam propter pauperes est instituta sustentandis, sed his sacerdos providere debet de decima. Secundo quod effectus est alicui debitum prestatum ecclesie, nihilominus ei debetur quibus sit dives. Qui enim in simili emittit rem aliquam debet soluere tantum quantum valeat, siue a paupere siue a divite emat. Addit Ray. in sum. Clerici habentes sufficiens primum vel redditum, recipiunt adhuc decimas, si tales deseruiunt ecclesie et decimas percipiunt non ut eas in malos usus sed in bonos presumant, non peccant, alias sacrilegium committunt. xvi. q. i. qm. Illi difficultates hic sunt, scilicet an laici sine seudo possint decimas habere hoc ad presens relinquo.

Capitulum. viii.

Exto mandatum est negationum sicut et sequentia. Non habebis deos alienos coram me. Con-

tra hoc facerent quibus etiam sine imaginibus solem aut lunam vel aliquid aliud pro deo colerent sicut quidam fecerunt. Sed quia hic error etiam inter paganos multos extinctus est, ideo nihil de isto iam opus est dicere. Sed consequenter septimo mandat quod nec imagines deorum habere debemus eas venerando deitatis cultu. Contra hoc faciunt imaginibus abutentes. Unde quia habemur adorare deum et cavere ab imaginum cultu malo. Ideo hic tria videri debent. Primo de institutione imaginum. Secundo de veneratione reliquiarum. Tertio versus quas mundi partes adorare debeamus. Pro primo notandum quod adorare est se totum adorato subicere propter eminentiam virtutis et sanctitatis totamque spem in ipsum ponere, unde et cultus sine servitio dicitur, et sic deo compedit solus, nam sine eo nihil possumus. Iob. xv. Venerari vero sanctos possumus nos eis subiacendo tanquam dei amicis et nostris intercessoribus, et hec spes est suffragii. Sed diceretur, cur faciunt christiani imagines contra illud preceptum. Non facies tibi sculptile. Respondet primo quod deus absolute non prohibuit fieri imagines, quia iussit cherubin effigiari obambulantia prophetarum. Exo. xxv. Sed prohibuit modo qui sequitur scilicet, non adorabis ea neque coles ea, non videlicet sicut gentiles qui putabant aut aliquid divinitus in imagine esse, aut creatum quod deum effigiarum. Fuit tamen in veteri testamento prohibitum fieri imagines maxime dei. Tunc propter puritatem populi ad idolatriam principalem, et inter idolatras commorantem. Tunc etiam quod deus non duxit hominem factum fuit, unde nec effigiarum debuit. Hodie autem introductus est usus imaginum, primo a christo qui suam imaginem Abagaro regi persarum ipsam misit, ut refert Eusebius in ecclesiastica historia, et Damascus lib. iniaz suarum. Secundo ab apostolis